

za *kompleksen proces interpretacije govornega in slišnega*, ki je v trenutku neposredne izvedbe pomembno odvisna od neverbalnega:

»Ta /nastop; op. avtorji/ stvar ima v govoru presenetljivo močan učinek. Ni namreč tako pomembno, kakšne so besede, ki smo jih sestavili sami v sebi. Pomembno je, kako se izgovorijo, kajti na vsakogar vplivajo tako, kakor jih sliši. Zato nobeni dokazi, ki jih podaja govornik, niso tako trdni, da ne bi izgubili moči, če jih ne podpre skrajno resen nastop. Vsa čustva nujno ugasnejo, če jih ne podžgejo glas, obraz in malodane celotna drža telesa. Še ko naredimo vse to, bo potrebne nekaj sreče, da se bo od našega ognja vnel sodnik.« (Inst., 11.3.2–3; prevod Matjaž Babič, poudarili avtorji)

Zanimivo je dejstvo, da ne glede na pomen, ki so ga v antiki pripisovali nastopu/izvedbi govora, retorske šole niso prevzemale tega dela urjenja, temveč so se govorniki urili pri gledaliških igracijah. To vendarle kaže na nekoliko ambivalenten odnos do govorniškega nastopa v okviru javnega delovanja, zlasti v razmerju do konstrukcije vsebine. Že Aristotel in Platon opozarjata na nevarnost, v katero zaide retorika, ki jo zanima zgolj učinek na poslušalstvo. Prvi problematizira »pokvarjenost/lahkovernost poslušalcev« znotraj javnih družbenih struktur, ki se ne menijo za odsotnost dokazov in se običajno odzivajo zgolj na všečen, čustva vzbujajoč govorečev način podajanja (*Rh.* 1403b30–1404a9), drugi zaradi tega retoriki temeljno odreče mesto med veščinami in jo skupaj s kuharsko umetnostjo, kozmetiko in sofistiko označi za obliko prilizljivosti, ki temelji zgolj na izkušnosti in izurjenosti (*Gorg.* 463a–b). To historično okoliščino omenjamo zato, ker je tudi danes, kadar se govori o retoriki v javnem diskurzu, bolj ali manj v ospredju (všečen) način nastopanja. Slednje velja zlasti za neformalne oz. tržne oblike »retoričnega izobraževanja«, ki se bolj kot celovitemu pristopu k retoriki, ki primarno temelji na odkrivanju, urejanju in ubesedovanju argumentov, posvečajo le predstavitvi zbranega gradiva. Ne smemo biti pretirano kategorični in reči, da je nastop nepomembna ali celo zanemarljiva govorečeva naloga. Še tako dobro izbrani argumenti, ki smo jih strateško razpostavili in učinkovito prebesedili, nam ne bodo prav nič pomagali, če jih ne bomo znali primerno predstaviti tako na verbalni kot neverbalni ravni, in to so dobro vedeli tudi tako odkriti kritiki »nastopaške retorike«, kot sta bila Aristotel in Platon. A ne gre pozabiti, da jim je bilo jasno tudi, da do končne izvedbe govora pridemo vedno z že povsem izdelano predstavo o tem, kaj bomo povedali, in da smo do te predstave prišli *postopoma, s skrbnim načrtovanjem in z intenzivnim študijem tako vsebine/ teme govora kakor ustrezne rabe retoričnih principov*. To pa je žal tista pomanjkljivost, ki običajno pesti omenjena izobraževanja, saj se v poudarjeni